

oleum secum, quo bona opera ejus etiam in conspectu hominum lucentia non extinguuntur: quia non in eo caritas refrigescit abundante iniquitate, sed perseverat usque in finem. Hoc oleum stultæ virgines non habent secum, quoniam sibi tribuendo si quid boni operis faciunt, necesse est inflentur superbia, & propter hoc vitium sic laude delectentur humana, ut ejus gaudio, si quid boni agunt, fervere & lucere videantur.

CAPUT
XXXIV.

78. TARDANTE autem sponso, dormierunt omnes. Non enim tunc veniet cum speratur, sed media nocte cum valde obscurum, id est, occultum erit, an veniat. Unde dicit, media nocte clamorem factum: *Ecce sponsus venit, exite obviam ei.* Nimirum clamor iste ipsa est tuba illa, quam commemorans 1. Cor. 15. Apostolus dicit: *Canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti.* Tubæ nomine aliquod evidentissimum & præclarissimum signum vult intelligi: quam vocem Archangeli & tubam Dei alio loco dicit. Quæ etiam vox ipsius Domini Jesu Christi in Evangelio dicitur, quam audient ii, qui in monumentis sunt, & procedent. Surgunt ergo omnes virgines illæ, & sapientes & stultæ, & aptant lampades suas, id est, rationem præparant reddere de operibus suis.

Matt. 25.
6.

1. Cor. 15.
52.

1. Tess. 4.
16.
Joan. 5. 28.

79. Sed tunc in illius clamoris evidentia & resurrectione mortuorum, quia nulla erit dubitatio jam instantis præsentisque judicii, subtrahetur omne solatium laudis humanæ. Neque enim vacabit de alio disceptare, vel de alio judicare, aut gratificari atque suffragari alteri, quando unusquisque proprium onus portabit, & de suorum factorum reddenda ratione cogitabit; ac per hoc feretur animus quidem vir-

gi-

ginum stultarum consuetudine propria, sed non inventis laudibus humanis deficiet. Neque enim germanitus dixerunt: *Apud te laus mea*; vel *In Domino laudabitur anima mea*; aut in Domino gloriata sunt, cum ignorantes Dei justitiam, suam justitiam constituerent. Ac per hoc petunt à sapientibus oleum, hoc est, aliquam consolationem; nec inveniunt, nec accipiunt, illis respondentibus se nescire, utrum vel sibi sufficiat ipsa conscientia, qua expectant misericordiam sub illo iudice: qui cum in throno sederit, quis gloriabitur castum se habere cor; aut quis gloriabitur mundum se esse à peccato, nisi superexsulet misericordia iudicio? Quæ super eos erit, qui misericordiæ opera illa intentione fecerunt, ut eorum misereretur, à quo se sciebant accepisse quod habebant; nec gloriabantur quasi non accepissent, sed per seipsos habuerint quo placerent: sicut stulti qui & sibi placent tamquam de bono à se sibi parato, & ab adulantibus vel errantibus ita laudantur ac si ipsi sint aliquid. *Qui autem putat se esse aliquid, cum nihil sit, sicut dicit Apostolus, se ipsum seducit.* Opus autem suum probet unusquisque; & tunc in seipso tantum gloriam habebit, & non in altero; hoc est portare oleum secum, non ex aliena laude dependere. Sed quam gloriam in se habebit, nisi eum cui dicitur: *Gloria mea & exaltans caput meum*; ut quod sæpè dicendum est, qui gloriatur, in Domino gloriatur.

80. Proinde sapientia quæ in sapientibus virginibus habitat, secundum illud quod ante prædixit, cum ait contemtoribus, & sanam

E 2

doc-

a Editi, nisi eam, MSS. nisi eum.

Psal. 21.
26.

Psal. 33. 3.
Rom. 10. 3.

Prov. 10. 9.
sec. LXX.

Fac. 2. 13.

1. Cor. 4. 7.

Gal. 6. 3.

Psal. 3. 4.
1. Cor. 1. 31.

Prov. 1.26. doctrinam accipere recusantibus: *Et ego vestrae perditioni superridebo*; dicit stultis virginibus: *Mat. 25.9.* *Ite potius ad vendentes, & emite vobis.* Tamquam diceret: Ubi sunt qui vos fallebant mendosissimis laudibus, quando & à vobis fallebamini, quia in vobis, non in Domino gloriabamini? Quod autem dicit: *Et dum eunt emere, venit sponsus; & quæ paratæ erant, intraverunt cum eo*; hoc mihi videtur intelligendum, quòd vitioso cordis affectu inhiabunt inani gloriæ, quam vanæ mentis relatione sectatæ sunt. Et ipse appetitus significat us est in eo, quod dictum est: *Dum eunt emere, venit sponsus; & introierunt cum eo ad nuptias, quæ paratæ erant*; hoc est, quæ veram fidem veramque pietatem corde gestabant, qua possent contemperari numero societatique sanctorum, non in seipsis, sed in Domino gloriantium, ut intrarent cum eis in illud gaudium, de quo dicitur: *Intra in gaudium Domini tui*: ubi erit perfecta participatio incommutabilis boni, cujus modò velut arrha quædam per fidem tenetur, ut secundum hanc gratiam vivamus, in quantum Deo, non nobis vivimus.

CAPUT
XXXV.

81. PROINDE quod sequitur: *Novissime veniunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis*; non dictum est eas emisse oleum, & sic venisse, neque enim jam erat unde; sed misericordiam serò quæssisse, cum jam tempus judicandi esset, & probos à reprobis separandi. Rectè autem illis respondetur: *Amen dico vobis, nescio vos.* Ille quippe hoc dicit, quem non lateat aliquid. Sed, *nescio vos*, nihil aliud est quàm, nescitis me, quando de vobis potius eligitis

con-

a Bad. Am. & Br. considerari. At ceteri libri, *confidere.*

confidere, quàm de me. Cum enim dicitur quod nos cognoscit Deus, cognitionem sui nobis præstat: ut per hoc intelligamus, **NE HOC QUIDEM NOBIS** esse tribuendum, quòd nos scimus Deum, sed eam quoque scientiam illius misericordiæ tribuamus. Unde cum quodam loco Apostolus diceret: *Nunc autem cognoscentes Deum*, correxit, & ait: *Imò cogniti à Deo*; quid aliud volens intelligi, nisi quod eos ipse fecerit cognitores suos? Nemo autem cognoscit Deum, nisi qui intelligit illum esse summum atque incommutabile bonum, cujus participatione fit bonus: quod in hujus Psalmi conclusione positum est: *Annuntiabunt justitiam ejus populo qui nascetur, quem fecit Dominus.* Inde est & illud quod in alio Psalmo: *Ipsæ fecit nos, & non ipsi nos.* Hoc enim non ad eam naturam, qua homines sumus, cujus naturæ idem ipse creator est, qui cæli, & terræ, siderum, omniumque animantium; sed ad illud potius referendum est, quod Apostolus ait: *Ipsi enim sumus figmentum, creati in Jesu Christo in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.*

82. ARBITROR tibi satis esse solutas tuas quinque quæstiones, dum in ista mea vultu sexta immorarer, quam mihi proposui *de Gratia novi Testamenti*, propter quam Verbum caro factum est, id est, qui Filius Dei erat, homo factus est, naturam suscipiendo nostram, non amittendo suam: per quod & nobis recipientibus eum potestas daretur, ut qui eramus homines, filii Dei fieremus, participatione incommutabilis boni in melius commutati, non ad temporalem felicitatem, sed ad vitæ æternæ, quæ sola beata est, adoptionem. Un-

de placuit etiam propheticum Psalmum percurrere, cujus primum versum in passione commemoravit, ostendens quomodo nos Deus derelinquat, & quo alio modo non recedat à nobis, ad bona æterna nos colligens, temporalia verò aliquando utiliter tribuens, & aliquando utiliter subtrahens; ut eis non hæere discamus, ne contempta luce interiore, quæ ad novam pertinet vitam (unde etiam Psalmus iste ipse *pro susceptione matutina*, tamquam pro luce nova, nomen accepit) in exteris tenebris libenter habitemus; unde in exteriores mittuntur, qui ex istis exteris non se ad interiora convertunt; ne diabolo & angelis ejus sociati, extrema damnatione puniamur. Intelligentes igitur peregrinationem nostram in hac vita, mundo crucifigamur, extendentes manus in latitudinem bonorum operum, & longanimitate usque in finem perseverantes, atque habentes cor sursum, ubi Christus est in dextera Dei sedens; totumque hoc non nobis, sed illius misericordiam tribuentes, cujus profunda judicia omnem scrutatorem fatigant. Hæc est enim non inaniter fabulosa, sed utiliter verax latitudo, longitudo, altitudo, profundum, undè perveniamus etiam ad supereminentem scientiam caritatis Christi, & impleamur in omnem plenitudinem Dei.

Coloss. 3. I.
2.

CAPUT
XXXVII.

83. SCIO autem quàm non supervacanea sollicitudine, per hanc occasionem questionum mihi abs te propositarum, novi Testamenti gratiam tibi voluerim copiosius commendare. Habet enim adversarios, qui ejus profunditate turbati, non Deo tribuere, sed potiùs sibi volunt arrogare, quòd boni sunt. Nec tales sunt, quos facillè contempnas, sed continenter viuentes, atque in bonis operibus laudabiles: nec falsum Christum, sicut manichæi aliique plurimi

hæ-

hæretici, sed eundem verum æqualemque Patri & coæternum, veraciterque hominem factum, & venisse credentes, & venturum exspectantes; sed tamen ignorantes Dei justitiam, & suam constituere volentes. Neque enim frustra Dominus, cum & illas commemoraret, quæ secum intraverunt ad nuptias, & illas contra quas januas clausit, & quibus respondit: *Nescio vos*; utrasque virgines dixit propter continentiam, & quinque propter concupiscentiam carnis edomitam, quinario præditam sensu; ornatas utrasque lampadibus propter bonorum operum bonæque conversationis in conspectu hominum luculentissimam laudem; utrasque obviam sponso euntes, propter expectationem qua Christi speratus adventus: sed tamen alias sapientes, alias stultas, quòd sapientes oleum acceperunt in vasis suis, stultæ autem hoc non ferebant secum: in tam multis pares, hoc solo eas dispares demonstrat, hoc solo diversa eis & contraria nomina imponit.

Rom. 10. 3.
Matth. 25.
10. 13.

84. Quid enim tam conjunctum quàm virgines & virgines, quinque & quinque, lampadibus ornatae, obviam sponso euntes, & istæ, & illæ? Et quid tam contrarium quàm sapientes, & stultæ? Videlicet quòd istæ oleum in vasis, hoc est, intelligentiam gratiæ Dei portant in cordibus suis, scientes quòd nemo possit esse continens nisi Deus det, & hoc ipsum sapientiæ deputantes, scire cujus hoc donum sit: illæ autem largitori omnium bonorum gratias non agentes, evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor earum, dicentes se esse sapientes, stultæ factæ sunt. De quibus sanè nullo modo nunc desperandum est, antequam dormiamus. Sed si ita dormierint, cum factus fuerit clamor ille, quo adesse jam nuntia-

Sap. 8. 21.

Rom. 1. 21.
22.

bitur sponsus, & evigilantes, hoc est, resurgentes remanserint foris; non quia virgines non sunt, sed quia nescientes unde habeant quod sunt, stultæ virgines sunt, meritorumque foris erunt, quia internæ affectum gratiæ non secum ferunt.

85. Quando tales ergo repereris, non tibi persuadeant inanitatem vasorum suorum, sed tu eis potius plenitudinem. Unde ait Apostolus: *Quisquis se putat aliquid scire, nondum scit, quemadmodum oportet scire.* Et mox ostendens quid dixerit: *Quisquis autem, inquit, diligit Deum, hic cognitus est ab illo.* Nec sic dicere voluit, cognovit eum, sed dicendo: *Cognitus est ab illo*, expressius voluit commendare, etiam hoc ab illo nobis esse, ut eum diligamus. Caritas enim Dei diffunditur in cordibus nostris, non per nos ipsos, sed per Spiritum sanctum qui datus est nobis. **NECESSE EST** autem ut parum diligat Deum, qui non ab illo, sed à seipso bonum se arbitratur effectum: unde autem fieri potest ut talis non in seipso, sed in Domino gloriatur? Qui enim gloriatur quòd sit bonus, in illo debet gloriari, à quo factus est bonus; ac per hoc qui se à semetipso factum bonum arbitratur, consequens est, ut in se ipso, non in Domino gloriatur. Omnis autem intentio gratiæ novi Testamenti, qua sursum cor habemus (quia omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est) id agit, ne simus ingrati: atque in ipsa gratiarum actione nihil aliud agitur, nisi ut qui gloriatur, in Domino gloriatur. Habes librum, etsi prolixum, tamen quantum existimo, non superfluum. Sed ama etiam ecclesiasticas legere litteras, & non multa in-

venies, quæ requiras ex me: sed legendo & ruminando, si etiam purè Dominum largitorum bonorum omnium deprecæris, omnia quæ cognitione digna sunt, aut certè plurima, ipso magis inspirante, quàm hominum aliquo commovente perdisces. Quamquàm eo ipso, quo forinsecus benè admonentem iudicio non errante approbamus, quid aliud quàm internum lumen magistrum nos habere testamur?

IN DUOS LIBROS
DE GRATIA CHRISTI,
ET DE PECCATO ORIGINALI,
*Ad Albinam, Pinianum, & Melaniam
scriptos.*

LIBRI II. RETRACTATIONUM CAPUT L.

POSTEA quàm Pelagiana hæresis cum suis auctoribus ab episcopis Ecclesiæ romanæ, prius Innocentio, deinde Zosimo, cooperantibus conciliorum africanorum litteris, convicta atque a damnata est, scripsi duos libros adversus eos, unum *De Gratia Christi*, alterum *De Peccato originali*. Hoc opus sic incipit: *Quantum de vestra corporali & maxime spiritali salute gaudeamus.*

S.

a Hinc fit, ut libri de Gratia Christi & de Peccato originali ad annum 418. referantur. Nam hoc anno pelagiana hæresis ab ipso Zosimo damnata est, sub idem illud tempus, quo in eam hæresim ab africanis episcopis Carthagine habitum est Concilium universale, quod Kalendis Maii anni ejusdem 418. consignatur. Ab isto Concilio remansit Augustinus Carthagine, fuitque diuturnior ipsius apud eandem urbem commoratio, ut intelligitur ex Concilii africani canone 94. seu ex codice canonum Ecclesiæ africanæ, c. 127. nec non ex Epistola 93. ad Mercatorem, n. 1. atque hoc interim spatio temporis, prius quàm inde in Mauritaniam cæsareensem proficisceretur, hos ad Albinam, Pinianum & Melaniam libros conscripsit: quos idcirco in Retractationibus collocat proximè ante gesta cum Emerito, quæ apud Cæsaream eodem ipso anno 418. die 20. Septembris confecta sunt. Julianus in suo ad Turbantium opere calumniosè carpebat locum libri de Gratia Christi, qui ab Augustino in libro 4. contra Jul. c. 8. n. 47. vindicatur; ubi ejusdem primi libri sui ad sanctum Pinianum, ut vocat, titulum esse ait, *De gratia contra Pelagium.*

S. AURELIJ AUGUSTINI
HIPPONENSIS EPISCOPI
DE GRATIA CHRISTI,
ET DE PECCATO ORIGINALI,
Contra Pelagium & Cælestium
LIBRI DUO. *

LIBER PRIMUS.
DE GRATIA CHRISTI.

* Scripti
ann. Christi
418.

Pelagium gratiæ confessione fucum facere ostendit: quippe qui gratiam vel in natura & libero arbitrio ponat, vel in lege atque doctrina: qui præterea divinâ gratiâ solam voluntatis & actionis possibilitatem, ut vocat, non ipsam voluntatem & actionem adjuvari dicat: & illam insuper adjuvantem gratiam à Deo secundum merita hominum dari: atque ad id solum juvare eos putet, ut præcepta facilius possint implere. Expendit Augustinus loca opusculorum ipsius, quibus ille Dei gratiam dissertè à se commendatam jactabat; & hæc de lege ac doctrina, seu de divina revelatione, ac de Christi exemplo, quæ ad doctrinam equè revocantur, aut de peccatorum remissione interpretari posse demonstrat: nec apparere omnino, an verè christianam gratiam, id est, adjutorium bene agendi adjunctum naturæ atque doctrinæ per inspirationem flagrantissimæ & luminosissimæ caritatis agnoscat Pelagius: qui postremò Ambrosium, tantopere ab ipso laudatum, præclara quædam in commendationem divinæ gratiæ dicentem audire jubetur.

I. QUANTUM de vestra corporali & CAPUT I.
maximè spiritali salute gaudeamus, sincerissi-
mi